

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. طب سنتی

عنوان

**جمع آوری و تدوین اسباب و علائم بیماری‌های امعاء
بر اساس مبانی طب سنتی ایران، مبتنی بر شواهد بالینی**

اساتید راهنما

دکتر مهدی بشارت

دکتر محمدباقر مینایی

اساتید مشاور

دکتر زهره پارسا یکتا

دکتر محسن نصیری طوسی

نگارش

دکتر زهرا مرادی

چکیده فارسی

عنوان: جمع‌آوری و تدوین اسباب و علائم بیماری‌های امعاء بر اساس مبانی طب سنتی ایران، مبتنی بر شواهد بالینی.

روده از جمله مهمترین اعضای بدن است که وظیفه دفع فضولات بدن را به عهده دارد. سلامت روده‌ها همچون معده منجر به سلامت کل بدن و بیماری آن باعث بیماری دیگر اعضا خواهد شد.

طب سنتی ایران به عنوان یک مکتب طبی کل نگر، در نگاهی وسیع و جامع، تمام بیماری‌ها از جمله بیماری‌های روده‌ای را مورد بررسی قرار داده‌است. در نگارش فصل امراض روده‌ای در سیر تطور بیماری‌های روده، دگرگونی‌هایی در مهمترین کتب طبی از قرن ۲ تا ۱۴ ه.ق وجود داشته است. در این مطالعه مروری با هدف یکسان‌سازی رویکرد به بیمار و اخذ شرح حال واحد، اهم این منابع از جمله قانون ابن سینا، کامل الصناعه علی بن عباس مجوسی اهوازی، تقاسیم العلل رازی، طب اکبری ارزانی و اکسیر اعظم حکیم اعظم خان مورد بررسی قرار گرفت. کلیه اسباب و علامات از منابع اصلی که در سیر کار انتخاب شده‌اند، استخراج، دسته‌بندی، بررسی و تجزیه و تحلیل شد.

در تبیین اسباب و علائم بیماری‌های روده بر اساس منابع طب سنتی ایران، علاوه بر جمع‌آوری از کتب نامبرده، موفق به ارائه یک جمع‌بندی کلی نیز شدیم. همچنین جهت تشخیص بهتر بیماری‌های روده‌ای، الگوریتم تشخیصی چند بیماری مهم ارائه شده است. داده‌های بدست آمده در این مطالعه می‌تواند بستر مناسبی برای پژوهش‌های بعدی در حیطه‌های توصیفی، مورد-شاهدی و کارآزمایی بالینی باشد.

واژگان کلیدی: بیماری‌های امعاء، اسباب، علائم، طب سنتی ایران.

Abstract

Title: Explanation of etiologies and clinical manifestations of intestinal diseases based on Iranian traditional medicine and presenting the clinical evidence.

According to Iranian Traditional Medicine (ITM), the intestine is one of the most important organs in human body. A healthy intestine could lead to health in the main body organs. The explanation of intestinal diseases has some differences in ITM manuscripts, due to the difference in centuries and capability of compilers. Therefore, library researches on intestinal diseases require an arrangement in symptoms, signs and their etiologies. This study is a type of qualitative study designed to make an arrangement in clinical manifestations of intestinal diseases according to ITM.

To perform this study, the main electronic and non-electronic ITM manuscripts were accumulated. The chapters of intestinal diseases in all the main books were evaluated in terms of etiologies and symptoms of intestinal diseases. The extracted data were categorized in tables. Finally, diagnostic algorithms for some intestinal diseases were provided in order to be used for history-taking sheets.

Keywords: Iranian Traditional Medicine (ITM), Intestin, Etiology, Symptom.